

**ARSLANBEYLİ MAHALLESİ'NDE ÖNEMİ BÜYÜK OLAN ŞEYH
ŞÜCÂ'EDDÎN'İN HAYATI VE VELÂYET-NÂMESİ'NİN DÖNEMİN
KÜLTÜREL YAPISI BAKIMINDAN İNCELENMESİ**

*INVESTIGATION OF THE LIFE AND VILEYET-NAME OF SHEIKH
ŞÜCÂ'EDDÎN, WHO IS OF GREAT IMPORTANCE IN ARSLANBEYLİ
NEIGHBORHOOD, IN TERMS OF THE CULTURAL STRUCTURE OF THE
PERIOD*

Çağlar Uysal* Bekir TANYERİ**

Geliş Tarihi: 29.09.2023

Kabul Tarihi: 23.11.2023

(Received)

(Accepted)

Öz: Arslanbeyli, Eskişehir ilinin Seyitgazi ilçesine bağlı bir mahalle ve nüfusunun büyük çoğunluğu Alevi-Bektaşî inançlı insanlardan oluşmaktadır. Bu mahalle, Şücâ'eddin Velî Ocağı adındaki önemli Alevi-Bektaşî inanç-dede ocağının merkezidir. Bu çalışma, Eskişehir iline bağlı Arslanbeyli Mahallesi'nin kültürü ve Arslanbeyli Mahallesi halkı olarak bilinen yerel halk üzerinde etkisi büyük olan Seyyit Sultan Şücâ'eddin Velî ile ilgili bir derlemedir. Eskişehir'in Arslanbeyli Mahallesi'nin kültürüne ilişkin ve Seyyit Sultan Şücâ'eddin Velî ile ilgili çok az araştırma yapıldığı görülmektedir. Bölgenin kültürünü kapsamlı bir şekilde ele alan bu çalışmanın yerel kültürü anlamak açısından değerli olduğunu düşünülmektedir. Bu çalışmanın sonraki araştırmalar için bir temel oluşturacağı ve değerli bir kaynak haline geleceği umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Arslanbeyli Mahallesi, Seyyit Sultan Şücâ'eddin Velî, Derleme.

Abstract: Arslanbeyli is a neighborhood located in the Seyitgazi district, and the majority of its population consists of people who follow the Alevi-Bektashi faith. This neighborhood serves as the center of the important Alevi-Bektashi religious order known as the Şücâ'eddin Velî Order. This research focuses on the culture of Arslanbeyli Village, which is a part of the province of Eskişehir, and conducts a compilation study regarding Seyyit Sultan Şücâ'eddin Velî, who has a significant influence on the local people known as the residents of Arslanbeyli Village. It has been noticed that very little research has been conducted on the culture of Arslanbeyli neighborhood in Eskişehir and its relation to Seyyit Sultan Şücâ'eddin Velî. It is believed that this comprehensive research on the region's culture is valuable for understanding the local culture. It is hoped that this study will lay the groundwork for future research and become a valuable resource.

Keywords: Arslanbeyli neighborhood, Seyyit Sultan Şücâ'eddin Velî, Compilation.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bölümü, caglaruysal@live.com, ORCID: 000-0002-4993-6446.

** Dr. Öğr. Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bölümü, bekirtanyeri@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3303-0260.

1. GİRİŞ

Bu çalışma, Eskişehir ilinin Arslanbeyli Mahallesi'nde yaygın olan kültürüne odaklanmaktadır. Arslanbeyli Mahallesi halkı üzerinde önemli bir etkiye sahip olan Seyyit Sultan Şücâ'eddin Velî'nin hayatı ve eserleri üzerine kapsamlı bir derleme çalışmasıdır.

Bir topluluğun hem maddi hem de manevi varlıklarının bütünü "kültür" olarak adlandırılmaktadır. Bir topluluğun kültürü, gelenekleri, uygulamaları ve inançlarından oluşan varoluş biçimlerini belirlemektedir. Toplumdaki bireylerin davranışlarını, diğerleriyle ve topluluklarla olan ilişkilerini yöneten ve aynı zamanda bunlar arasında dengeyi sağlayan ortak değerler olarak ifade edilebilmektedir.¹

Mahallenin önemli bir turizm bölgesi olması ve bölgede Seyyid Sultan Şücâ'eddin Velî Külliyesi ile 7 km uzaklıktaki Seyyid Battal Gazi Külliyesi'nin bulunması, bu mahalle üzerine araştırma yapılmasının nedenlerinden bazılarıdır.

Arslanbeyli Mahallesi'nin göçebe yaşam tarzı nedeniyle tarihine ilişkin yazılı belge bulmak zordur. Ancak resmi arşivler incelendiğinde mahallede yer alan Şeyh Seyyit Sultan Şücâ'eddin Velî Külliyesi'nin evkaf kayıtları dikkat çekmektedir. Bu çalışmanın amacı, Arslanbeyli Mahallesi üzerinde önemli bir etkiye sahip olan Seyyit Sultan Şücâ'eddin Velî hakkında araştırma yapmaktır.²

Eskişehir'deki Arslanbeyli Mahallesi ve Seyyit Sultan Şücâ'eddin Velî'nin kültürü üzerine araştırmalar yapılmıştır. Yapılan bazı araştırmalar şu şekildedir.

Ersal³ çalışmasında Batı Anadolu ve Balkan Aleviliğinin gelişiminde önemli bir kurum olan Şücâ'eddin Velî Dergâhı'nın tarihsel ve güncel yapısı incelemiştir. Hem Türkiye'de hem de Balkanlar'da dergâhın hiyerarşik yapısına ve dini arka planına ışık tutarken, talip ve dede topluluklarının dağılımı hakkında da fikir vermiştir.⁴

Köksal⁵ çalışmasında Yağmur Say tarafından 2010 yılında kaleme alınan kitabın Şeyh Şücâ'eddin Velâyetnâmesi'ne odaklanan bölümüne ilişkin tespit ve değerlendirmeler sunulmuştur. Bu bölümde söz konusu velâyetnâmenin metnine yer

¹ Işıl Altun, *Kandıra Türkmenlerinde Doğum, Evlenme ve Ölüm*, Yayıncı Yayınları, Kocaeli 2004, s. 21.

² Hacı Yılmaz, "Sultan Şücaeddin Veli Zaviyesi ve Vakfına Ait Yeni Belgelere Bir Bakış", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, sayı 37, 2006, s. 7-48.

³ Mehmet Ersal, "Şücaeddin Veli Ocağı: Balkan Aleviliğindeki Yeri, Rolü ve Önemi", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, sayı 63, 2013, s. 207-230.

⁴ Mehmet Ersal, *a.g.e.*, 2013, s. 207.

⁵ Mehmet Fatih, Köksal, "Şeyh Şücâeddin Velâyet-Nâmesi'nin Son Neşri Üzerine", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, sayı 84, 2017, s. 9-45.

Derleme

verilmiştir. Ana başlık altında, eserde kullanılan "metin neşri yöntemi"nde tespit edilen eksiklik ve hatalar vurgulanarak tespit ve değerlendirmeler sunulmuştur. Ayrıca, yayınlanan metinde tespit edilen yanlış yorumlar da tartışılmıştır.

Üçer⁶ çalışması Alevi nitelikli gelenekler ve bunlarla ilişkili çeşitli gruplar üzerine yapılan akademik araştırmalara tekke sisteminin dahil edilmesinin önemini ve vazgeçilmezliğini ele almıştır. Günümüzde Alevi olarak adlandırılan Alevi geleneği, tarihsel olarak ocak sistemi etrafında dönmüştür. Ağuçan, Baba Mansur, Hacı Bektaş, Dede Garkın, Hasan Dede, Keçeci Baba, Hubyar ve Şücaeddin Veli gibi Anadolu'nun dört bir yanında yaşamaya devam eden çok sayıda örnek bu anlayışın açık birer örneğidir.

Erdem⁷ çalışmasının amacı, Aleviliği ve Bektaşiliği tanıtmak için Alevi ve Bektaşî menâkıbnâmeleri araştırılmıştır. Bu menâkıbnâmeleri inceleyerek Alevi-Bektaşî geleneğinin inançla, özellikle de tevhid, nübüvvet ve evliyalıkla ilgili inançlarını tespit edilmiştir. Velilerin kerametleri ve yaşam biçimlerine dair anlatıların yanı sıra, menâkıbnâmelerde Alevilikle bağlantılı unsurlar da keşfedilmiştir.

Ekimci⁸ çalışmasında Seyitgazi Külliyesi'nde 2006-2009 yılları arasında gerçekleştirilen yenileme çalışmalarının yanı sıra 2014 yılında Seyitgazi Kaymakamlığı ve Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı iş birliğiyle "Turizm Potansiyelinin Geliştirilmesi Projesi" kapsamında yürütülen çalışmaları da kapsamaktadır. Bu değerlendirmeler, somut ve somut olmayan kültürel miras arasındaki temel farklılıklara ışık tutarken, bunların birbiriyle bağlantılı olduğunu da göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir.

Önceki yapılan çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda, Alevi ve Bektaşî kültürü, Seyyit Sultan Şüca'eddin Veli'nin incelendiği görülmüştür. Fakat Arslanbeyli Mahallesi'nin kültürünü ele alan çalışma olmadığı görülmüştür. Bu çalışmanı getirdiği yenilik Arslanbeyli Mahallesi'nin kültürü ve Şüca'eddin Veli ile olan ilişkisidir. Bu yönüyle literatüre yenilik katmaktadır. Bu bölgenin kültürü üzerine kapsamlı bir araştırma yapılmasının, yerel kültürün daha iyi anlaşılması açısından değerli olacağı düşünülmektedir. Mevcut araştırmanın sonraki araştırmalar

⁶ Cenksu Üçer, Alevî Nitelemeli Gelenek ya da Ocak ve Gruplar Hakkında Yapılacak Çalışmalarda Ocak Sisteminin Dikkate Alınmasının Önemi, *e-Makalat Mezhep Araştırmaları Dergisi*, cilt 12, sayı 2, 2019, s. 353-402.

⁷ Muharrem Erdem, "Alevi-Bektaşî Menâkıbnâmelerine Göre Alevilik", (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2018).

⁸ Betül Ekimci, "Seyit Battal Gazi Tekkesi'nin Tarihsel Sürekliliği ve Koruma Sorunları", *Uluslararası Katılımlı 6. Tarihi Yapıların Korunması ve Güçlendirilmesi Sempozyumu*, 2017, Trabzon.

için bir temel oluşturması ve değerli bir kaynak olarak hizmet etmesi beklenmektedir.

2. SEYİTGAZİ YÖRESİ VE SEYYİT SULTAN ŞÜCÂ'EDDİN VELÎ

2.1. Seyitgazi Yöresi Halk Bilimi

Seyitgazi-Kırka bölgesi, Balkanlar, Kafkasya, Kırım ve Anadolu'nun farklı bölgeleri gibi çeşitli bölgelerden göç alması nedeniyle etkileyici bir kaynak yelpazesine sahiptir. Seyitgazi'de 'Kırka Zeybeği', 'Kadın oyunu', 'Mor Koyun', 'Halkalı Şeker', 'Kesik Çayır' ve 'Çiftetelli' gibi çeşitli danslar sergilenmektedir. 'Kırka Zeybeği', ülkemizin temsil edildiği çeşitli yarışmaların yanı sıra Eskişehir'de de kendisini ispat etmiş ve büyük bir başarıyla icra edilmiştir.⁹

2.2. Eskişehir Halkevi Kurumu

Diğer birçok halkevi gibi Eskişehir Halkevi de 8 Ağustos 1951 tarihinde 5830 sayılı kanunla kapatılarak taşınır ve taşınmaz malları hazineye devredilmiştir ve bu süre zarfında 19 yıl boyunca faaliyetlerini sürdürmüştür. Halkevi, inkılaplar ve devlet ideolojilerinin kitlelere yayılmasında önemli bir rol oynamış, sosyal ve kültürel etkinlikleriyle alışlagelmiş çağdaş bir toplum oluşturma çabalarının ötesine geçmiştir. Halkevi tarafından sağlanan kurslar ve yardımlar, toplum içinde sosyal birlik, dayanışma ve iş birliğinin teşvik edilmesinde çok önemli bir rol oynamıştır. Yürütülen faaliyetler halkevlerinin genel ilkeleriyle uyumludur ve bu nedenle diğer halkevleri ile benzerlik göstermektedir.¹⁰

Bu girişimler, toplumsal büyüme ve gelişmenin desteklenmesi açısından büyük önem taşımıştır. Ayrıca, ideolojik propaganda başlangıçta tiyatro gösterileri ve konuşmalar yoluyla yayılırken, halkevi sosyal faaliyetler yoluyla halk ile devlet arasında bir aracı görevi görmüştür.¹¹

Ayrıca, halkevi tarafından çıkarılan "Halkevi" adlı yayın, yaklaşık on beş yıl boyunca sadece halkevinin sesini duyurmakla kalmamış, aynı zamanda kentin tarihi kayıtlarının korunmasına da katkıda bulunmuştur.¹²

⁹ Seyit Yöre, "Alevi-Bektaşî Kültürünün Müziksel Kodları", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Sayı 60, 2011, s. 219-244.

¹⁰ Mesut Erşan, "Eskişehir Halk Evi Dergisi'nde Yerel Yazarların Gözüyle Cumhuriyetin 10.Yılı Değerlendirmeleri", *Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Yakın Tarih Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 2017, s. 1-13.

¹¹ Mehmet Demirtaş, *Değiş, Semah ve Türkülerle Şüceattin Köyü*, Saygı Yayınları, İstanbul 1996.

¹² Mesut Erşan, *a.g.e.*, 2017, s. 1-13.

2.3. Şeyh Şücâ'eddin-i Velî Künyesi

Hayatı hakkında mevcut bilgilerin önemli bir kısmı, on beşinci yüzyılın ortalarında yazıldığı düşünülen Vilâyetnâme-i Şeyh Şücâ'eddîn adlı eserden elde edilmiştir. Kendisinden Sultan Varlığı ve Şüca'eddin Baba olarak da bahsedilmektedir. Sözlü geleneğe göre İmam Ali er-Rıza'nın soyundan geldiğine inanılmaktadır ve Babaîler İsyanı'nın (637/1240) lideri Baba İlyas ile aynı kişi olduğu düşünülmektedir. Ancak Vilâyetnâme'sinde ve Vilâyetnâme-i Otman Baba'da verilen bilgiler, onun on dördüncü yüzyılın sonları ile on beşinci yüzyılın başları arasında yaşadığını göstermektedir. Şücâ'eddin Velî'nin Orhan Gazi ile aynı dönemde yaşadığı iddiasına kronolojik kanıtlar göz önünde bulundurulduğunda ihtiyatla yaklaşılması gerekmektedir.¹³ Hayatını belgeleyen kaynaklar ondan ilk kez Yıldırım Bayezid döneminin son bölümlerinde bahsetmektedir. Vilâyetnâme-i Otman Baba'ya göre, Timur'un Anadolu'ya gelişinin ardından vezirleriyle birlikte Şüca'eddin Velî'yi ziyaret ettiği anlatılmaktadır.¹⁴ Timur'un şeyhe büyük miktarda servet sunmaya niyetlendiği, ancak bu teklifinin reddedildiği söylenmektedir. Bunun üzerine Timur, Şücâ'eddin Velî'nin derhal Anadolu'yu terk etmesini istemiştir. Rivayete göre Şücâ'eddin Velî, Ankara Savaşı'ndan önce Anadolu'ya gelmiş ve Timur'un dikkatini çekecek kadar şöhret kazanmıştır. Bektaşî menâkıbnâmeleri arasında en güvenilir bilgi kaynaklarından biri olarak kabul edilen Vilâyetnâme-i Otman Baba, Timur'un Anadolu'dan çekilmesinde Şücâ'eddin Velî'nin davranışlarının etkisini doğrulamaktadır. Bunların ışığında, Timur'la önceden karşılaşmış olması veya Anadolu'da bir üne sahip olduğu ihtimalleri artırmaktadır. Kendi vilâyetnâmesinde bulunmayan söz konusu menkıbenin, Vilâyetnâme-i Otman Baba'nın yazarı Küçük Abdal'ın hayal gücünün bir ürünü olması da ihtimaller arasındadır. Vilâyetnâme'de Şücâ'eddin Velî'nin Çelebi Sultan Mehmed ve İkinci Murad dönemlerindeki faaliyetlerine, dönemin devlet erkânı ve meşâyihî ile olan münasebetlerine atıflar bulunmaktadır. Eserdeki bazı motifler Koyun Baba Menâkıbı ile önemli benzerlikler ve hatta aynılıklar gösterse de, eserde atıfta bulunulan resmî makamlar ve topografyaya ilişkin ayrıntılar Şücâ'eddin Velî'nin varlığına dair daha açık tasvir sunmaktadır.¹⁵

Menâkıbnâmelere göre Şücâ'eddin Velî, Eskişehir Seyitgazi'de ikamet etmekte ve dervişleriyle birlikte Bursa, Kütahya, Manisa ve Ankara'yı

¹³ Ahmet Yaşar Ocak, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Marjinal Süflük: Kalenderîler (XIV-XVII. Yüzyıllar)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1992, s. 97-98.

¹⁴ Ahmet Taşğın, "Mürşit ve Pir Ocağı İlişkisi: Şücaeddin Veli Ocağının Yeni Mürşit Ocağı Olarak Ortaya Çıkışı", *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, Cilt 16, Sayı 31, 2018, s. 81-116.

¹⁵ Mehmet Demirtaş, *Seyyid Şücaeddin Veli Ocağı*, Kalender Yayınevi, İstanbul, 2018.

dolaşmaktaydı. Vilâyetnâme'nin şeyhin çobanlığı ile ilgili bir hikâyeye başlaması, onun Türkmen soyuna dikkat çektiği şeklinde yorumlanabilmektedir. Vilâyetnâme belgesinde Şücâ'eddin Velî'nin ikamet ettiği Melikgazi, Bayındırözü, Nigarinçalı, Atlıçalı, Çamağaç, Karacaköy, Bölükçam, Balpınarı, Karkın ve Kırkkavak gibi çeşitli köylerden bahsedilmektedir. Şeyhin Seyitgazi'yi ikamet merkezi olarak tercih etmesinin ardında yatan neden hakkında yeterli bilgi mevcut değildir. Bununla birlikte, Seyyid Battal Gazi'ye büyük saygı duyduğu ve zaman zaman türbesine hürmet gösterdiği bilinmektedir. Şücâ'eddin Velî, önemli bir gezici derviş örneğidir. Yaz mevsimi boyunca öğrencileriyle birlikte, ileride kendi adıyla anılacak olan asasıyla dolaşmaktaydı. Birlikte seyahat ettiği gezici dervişler Muhyiddin Çelebi ve Vâhidî'nin ilgisini çekmişti.¹⁶

Vilâyetnâme'ye göre Şücâ'eddin Velî'nin Abdal Mehmed, Kaygusuz Abdal, Ümmî Kemal, Seyyid Nesîmî ve Hacı Bayrâm-ı Velî gibi döneminin diğer sûfilileriyle yakın ilişkiler kurduğu belirtilmektedir. Baba Mecnûn, Baba Hâkî ve Abdal Yâkub gibi haklarında bilgi bulunmayan derviş ve mutasavvıflar da bu kişiler arasına dâhil edilebilmektedir. Her ne kadar Orhan Gazi dönemi dervişlerinden Abdal Mûsâ'ya yakınlığından bahsedilse de kronolojik olarak bu mümkün değildir. Vilâyetnâme yazarı, Abdal Murad'ın soyundan gelen Abdal Mehmed'in Şeyh Şücâ'eddin'e birkaç yıl hizmet ettikten sonra şeyh tarafından Bursa'ya gönderildiğini ileri sürmektedir. Şücâ'eddin Velî ile Hacı Bayrâm Velî arasındaki ilişki büyük önem taşımaktadır. Hacı Bayrâm-ı Velî Vilâyetnâme'de Şücâ'eddin Velî'nin yakın yoldaşlarından biri olarak zikredilmektedir. Hacı Bayrâm-ı Velî, müritlerinin “kaşı kirpiği yoluk” diyerek eleştirdikleri şeyhi görmek için Ankara'dan Eskişehir'e gelmiştir. Ziyareti sırasında Hacı Bayrâm-ı Velî şeyhle sohbet etmiştir.¹⁷ Vilâyetnâme, Şücâ'eddin Velî'nin, bizzat adı geçen dervişler tarafından da tasdik edildiği üzere, döneminin diğer sûfilileri arasındaki istisnai konumunu vurgulamaktadır. Bu iddia, Seyyid Nesîmî ve Ümmî Kemal'in bulunduğu bir mecliste Kaygusuz Abdal tarafından açıkça dile getirilmiştir.¹⁸ Molla Fenârî ile görüşen Şücâ'eddin Velî, fıkıhla ilgili bazı meselelerin çözümünde yardımcı olmuştur.¹⁹

¹⁶ Yağmur Say, *Kalenderi, Alevi ve Bektaşî Kültünde Önemli Bir Alp-Eren Gazi Şücâ'eddin Velî (Sultan Varlığı) ve Velâyetnamesi*, T.C. Eskişehir Valiliği Yayınları, Ankara 2010.

¹⁷ *Vilâyetnâme-i (Menâkıb-ı) Şeyh Şücâeddin*, Kastamonu İl Halk Ktp., HK 1591/8, tür.yer. s. 119.

¹⁸ *Vilâyetnâme-i (Menâkıb-ı) Şeyh Şücâeddin, a.g.e.*, s. 115-119.

¹⁹ Medine Sivri, *Alevilik-Bektaşîlik İnancı ve Seyyid Sultan Sücaadin Veli Ocağı Üzerine Genel Değerlendirmeler ve Ocak Dedesi Mehmet Demirtaş ile Ocak ve Alevilik-Bektaşîlik*

Derleme

Şücâ'eddin Velî, Osmanlı hanedan üyeleri ve bazı devlet adamlarıyla samimi ilişkiler kurmuştur. Yakın ilişki kurduğu kişiler arasında II. Murad'ın annesi Şehzade Hatun'un yanı sıra oğlu Alâeddin Çelebi, yaşamı ile ilgili çok bilgi olmayan Laçinoğlu Paşa ve Timurtaşoğlu Ali Bey de bulunmaktadır. Ahmet Yaşar Ocak, Şücâ'eddin Velî'nin sadece Kalenderî aşiretleri arasında değil, Osmanlı gazileri arasında da önemli bir yere sahip olduğunu belirtmektedir. Timurtaş Paşa ve oğlu Ali Bey gibi Rumeli'nin fethinde önemli rol oynayan gaziler onun müritleri arasında sayılmaktadır. Ayrıca Şücâ'eddin Velî de zaman zaman onlarla birlikte Rumeli seferlerine katılmıştır.²⁰ Abdalân-ı Rûm zümresinin bir üyesi olan Şücâ'eddin Velî, "kaşı kirpiği yoluk" denerek ifade edilen görünümüyle tanınmaktadır. Abdalân-ı Rûm zümresi içinde önde gelen bir figür olarak kabul edilmekteydi ve Kalenderî yaşam tarzına bağlılığıyla bilinmektedir. Bununla birlikte, yaşam tarzı bazı kişiler ve döneminin diğer şeyhleri tarafından onaylanmamıştır. Efsaneye göre, bir okla vurulduğu bir suikast girişimine uğramıştı.²¹

Şeyh Şücâ'eddin'in Kalenderî ve abdalân-ı Rûm zümrelerinin üzerindeki etkisi sadece Anadolu ile sınırlı kalmamış, Balkanlar'da da güçlü bir şekilde hissedilmiştir. Bu durum, hem Anadolu'nun hem de Balkanlar'ın çeşitli yerlerinde onun adını taşıyan çok sayıda tekke ve köyün bulunmasından anlaşılmaktadır. Hindistan ve İran'dan gelen Kalenderî zümrelerinin Şücâ'eddin Velî'yi ziyaret etmeleri, onun bu bölgelerde de iyi tanındığını göstermektedir. Anadolu ve Balkanlar'daki etkisinin vefatından sonra da devam ettiği görülmektedir. Küçük Abdal'a göre Otman Baba ve dervişleri her yıl Şeyh Şücâ'eddin'in türbesini ziyaret etmekteydiler. Vâhidî, XVI. yüzyılda abdalân-ı Rûm zümresine mensup dervişlerin, şeyhin şerefine "Şeyh Şücâ çomağı" dedikleri bir asa ile seyahat ettiklerini ve kendilerini Uryan Şücâîler olarak tanımladıklarını tespit etmiştir. Günümüzdeki Alevi toplulukları tarafından büyük saygı görmektedir ve bu geleneğe dayanan bir Alevi topluluğu bulunmaktadır.²²

Şücâ'eddin Velî'nin 921'de (1515) vefatından sonra Bâlî Bey'in oğlu Kasım Bey köyde onun türbesini yaptırmıştır. Daha sonra köy, cami ve diğer yapıların da eklenmesiyle yavaş yavaş bir külliye olarak tanınmaya başlamıştır. Külliye, Şeyh'in mezarının yanı sıra Timurtaşoğlu Ali Paşa'nın türbesine de ev

İnanç Pratikleri Üzerine Söyleşi, *Anadolu ve Balkanlarda Sücaaddin Veli'nin Yeri ve Önemi*, Gülen Ofset Matbaacılık, Eskişehir 2013, s. 33-64.

²⁰ Ahmet Yaşar Ocak, *a.g.e.*, 1982, s. 98-99.

²¹ Mesut Erşan, *a.g.e.*, 2017, s. 1-13.

²² Yağmur Say, "Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında Önemli Bir Kültür Kimlik: Şücaaddin Veli (Sultan Varlığı)", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, Sayı 37, Ankara 2006, s. 49-50.

sahipliği yapmaktadır. Birkaç yıl boyunca Şeyh Şücâ'eddin'in adıyla anılan köy, onun tekke ve türbesinin bulunduğu yerdir. Eskişehir'in Seyitgazi ilçesine 6 km uzaklıkta bulunan köyün adı 1968 yılında Arslanbeyli olarak değiştirilmiştir. Seyitgazi'de bulunan türbenin yanı sıra, Şeyh'in Edirne ve Antalya'da bulunan iki türbesi daha bulunmaktadır.

2.4. Şücâ'eddin Velî Külliyesi

Şeyh Şücâ'eddin'in hayatının gizemler ile dolu olduğuna inanılmaktadır. Müritlerinden biri tarafından Velayet-Name isminde bir eser yazmıştır ve bu kitapta Şeyh'e 'Sultan Varlığı' olarak hitap etmiştir. Bununla birlikte, Şeyh hakkındaki mevcut bilgiler Velayetname'de belgelenen ayrıntılarla sınırlıdır. Eldeki veriler incelendiğinde, Şeyh Şuca'nın 14. yüzyılın sonları ile 15. yüzyılın başlarını kapsayan dönemde yaşadığı anlaşılmaktadır. Abdalan-ı Rûm grubunun önemli bir üyesi olarak kabul edilen Şeyh Şuca'nın ebedi istirahatgâhı Eskişehir'in Seyitgazi ilçesine bağlı Arslanbeyli mahallesindedir.²³

Şeyh Şücâ'eddin Külliyesi, Seyitgazi ilçesinin Arslanbeyli mahallesinde yer almaktadır. Bu külliye, iki türbe, bir cami, bir minare ve sosyal mekânlardan oluşmaktadır. Külliyedeki iki türbenin gövdeleri, aynı ilçedeki Seyitgazi Külliyesi ve Üryan Baba İmaretinde bulunan türbelere benzer şekilde sekizgen prizma şeklinde tasarlanmıştır. Bu mezarların mimari tasarımları hemen hemen aynıdır.

Türkiye'deki türbelerin cephelerinin tasarımındaki tekdüzelik, bu yapıların tarikatlar ile bağlantılı olduğunu göstermektedir. Bu durum, Şeyh Şücâ'eddin ve Üryan Baba Türbeleri gibi dört tarafını düz ve kalın şeritlerin çevrelediği Battal Gazi ve Mihaloğlu Türbeleri'nde açıkça görülmektedir. Ayrıca, Battal Gazi Türbesi'nde bulunan uzun sandukanın diğer türbelerde bulunan sanduka şekilleriyle benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bu durum, Seyitgazi Külliyesi'nin çevre bölgelerin inançları ve mimari tarzları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

2.5. Arslanbeyli Mahallesi Tarihçesi

Şücâ'eddin olarak da bilinen Arslanbeyli, Türkiye'nin Seyitgazi ilçesinde yer alan ve ağırlıklı olarak Alevi-Bektaşî toplumunun yaşadığı bir mahalledir. Bu mahalle, Alevi-Bektaşî inanç-dede ocağı olan Şücâ'eddin Velî Ocağı için önemli bir merkez olarak hizmet vermektedir. Şücâ'eddin Velî'nin türbesi ve zaviyesi bu bölgede yer almaktadır.²⁴

Arslanbeyli köyü Şücâ'eddin Velî, Seyyid Battal Gazi, Koçu Baba ve Pir Ahmet Efendi gibi birçok ocaklı dede ailesine ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca

²³ Yağmur Say, *a.g.e.*, 2006, s. 122.

²⁴ Ahmet Yaşar Ocak, *a.g.e.*, 1982, s. 51.

Derleme

köyde Şücâ'eddin Velî, Seyyid Battal Gazi ve Seyyid Cemal Sultan (Kemal Sultan) talip toplulukları da bulunmaktadır. Arslanbeyli mahallesi, yerel halk tarafından saygı duyulan birkaç kutsal mekâna sahiptir. Bunlar arasında Mürvet Ali Paşa (Timurtaş Paşa olarak da bilinir), Genç Abdal, Ekmekçi Baba, Abdal Musa, Menezgah Baba, Tokmakçı Baba, Delikli Taş ve Çilehane türbeleri bulunmaktadır. Ayrıca Ahmet-i Uryan (Ahmet-i Taryan olarak da bilinir) köyde kutsal bir yer olarak kabul edilmektedir.²⁵

Aslanbeyli, Eskişehir ilinin Seyitgazi ilçesine bağlı bir yerleşim yeridir. Yörenin eski adı Şücâ'eddin olup, bu ad ünlü Alevi-Bektaşî merkezi olan Şeyh Şücâ'eddin Külliyesi'nden gelmektedir. Yöre iki tarihi türbeye ev sahipliği yapmaktadır. Bunlardan biri Şücâ'eddin Velî'ye aittir ve bu türbenin üzerinde iki yazı bulunmaktadır. Kapı kemeri üzerindeki yazıda, "Evliyanın öncüsü Hazreti Sultan Şüca-“Allah kabrini nurlandırın”ı” seven Bali Beyoğlu Kasım Bey, bu binayı H.921/M.1515 tarihinde ve Sultan Bayezid'in oğlu Sultan Selim'in saltanatı zamanında imar eyledi" denilmektedir. Ayrıca, Sultan Şüca'nın müridlerinin genellikle "Üryan Şucâîler" olarak anılmakta ve ağırlıklı olarak Kalenderîlerden oluşmaktaydı. O dönemde Kalenderîlerin başlıca tekkesi olarak hizmet veren Seyitgazi'nin (Eskişehir) yakın çevresinde yer almaktadır.²⁶

2.6. Arslanbeyli'nin Coğrafi Konumu

Seyitgazi bölgesi, ovalar ve yükselen tepelerle karakterize edilmektedir. Seydisuyu bölgedeki en önemli ırmaktır. Bölgenin iklimi karasaldır ve Türkmen Dağları bölgeyi batıdan çevrelemektedir. Ayrıca, bölgenin jeolojik oluşumu önemli maden rezervlerine sahiptir. Ancak, mevcut arazinin sadece bir kısmı tarıma elverişlidir ve arazinin çoğunluğu orman ve tepelerden oluşmaktadır. Özellikle dağlık alanlar geniş çam ormanlarına sahiptir. Seyitgazi, Eskişehir ve Afyon'u birbirine bağlayan ana yollar üzerinde stratejik bir konuma sahiptir ve şehirlerarası ulaşım için önemli bir transit merkezidir.

2.7. Arslanbeyli İnsanı Yaşam Biçimi

Aslanbeyli halkı dürüstlükleri, misafirperverlikleri ve diğer erdemleriyle Eskişehir'de her zaman önemli bir merkez olmuştur. Dr. Nejat Çelik'in "Bugünün Penceresinden Geçmişe Bakarken" başlıklı makalesinde, köydeki işlerin çokluğu, beden gücüne olan yüksek talep ve zayıf ekonomik koşulların, Aslanbeyli'deki genç neslin yükseköğrenim görmesinin önünde engel teşkil ettiğini ifade etmiştir. Bu düşünce, Aslanbeyli sakinlerinin iki üniversite olan kentte daha alt kademelerde yer almalarında görülebilmektedir. Bununla birlikte, köylüler sanata karşı yüksek bir

²⁵ Ahmet Yaşar Ocak, *a.g.e.*, 1982, s. 53.

²⁶ Ahmet Yaşar Ocak, *a.g.e.*, 1982, s. 55.

takdir göstermektedir, bu da komşu bölgelere kıyasla yerelde daha fazla sayıda sanatçı ve icracı yetiştirilmesine ve teşvik edilmesine yol açmaktadır. Buna ek olarak, halk yazılı kültürden ziyade sözlü kültüre önem vermeye başlamıştır.²⁷

Mahallenin geçmişine ilişkin yeterli tarihi belge ve kayıt bulunmamaktadır. Büyüklerin vefatı nedeniyle sorulara cevap aramak imkânsız hale gelmiştir. Ayrıca, Sultan Şücâ'eddin Velî Velayetnamesi ve diğer çeşitli kaynaklarda yapılan kapsamlı araştırmalara rağmen, elde edilen veriler oldukça kısıtlıdır. Türk tarihinde, Türkler arasında aile kaydı veya nüfus kayıt sistemi bulunmamaktadır. Bilgilerimiz büyük ölçüde büyük dedelerden aktarılan sözlü bilgilere dayanmaktadır. Bâlî Beyoğlu Kasım Bey, 921 (1515) yılında Şücâ'eddin Velî'nin tekkesinin bulunduğu köyde bir türbe yaptırmıştır. Bu türbenin tamamlanmasının ardından cami ve diğer binalar inşa edilerek bir külliye oluşturulmuştur. Şücâ'eddin Velî Türbesi'nin hemen yakınında Osmanlı komutanlarından Timurtaş Paşa'nın oğlu Mürvet Ali Paşa'nın türbesi bulunmaktadır. Şücâ'eddin Velî'nin tekkesinin ve türbesinin bulunduğu köy uzun yıllar onun adıyla anılmıştır.²⁸ Velayetname'ye göre Şücâ'eddin Velî, Osmanlı hanedan üyeleri ve bazı siyasetçilerle güçlü bağlar kurmuştur.²⁹ Timurtaşoğlu Ali Çelebi, Şücâ'eddin Velî'nin mürididir. Çelebi Mehmed ve İkinci Murad dönemlerinde beylerbeyi olarak görev yapmıştır. Velayetname'ye göre, bir savaş sırasında Ali Çelebi kâfirlere esir düşmüş ve "Meded Sultan Süca" diyerek Sultan tarafından kurtarılmıştır. Ali Çelebi'nin Şücâ'eddin Velî'ye olan hayranlığı ve sevgisi artmıştır ve Sultan'a onun yanında derviş olarak kalma arzusunu dile getirmiştir. Ancak Sultan, onun bu isteğini reddederek askerî ve idarî görevlerle ilgili yükümlülüklerini yerine getirmesi talimatını vermiştir. Ali Çelebi, şehir ve köylerin tahsisi için Sultan'dan talepte bulunmuştur ancak talebi Sultan tarafından reddedilmiştir. Velayetname'de yer alan bilgilere göre Çelebi Sultan Mehmed, Karaman oğlu Mehmed Bey'e karşı sefer gerçekleştirmiştir. Savaş sırasında Beylerbeyi Timurtaşoğlu Ali Çelebi, Karaman oğlu Mehmed Bey'i savaş meydanında yakalamış ve Çelebi Sultan Mehmed'in huzuruna çıkararak saygı göstergesi olarak elini öpmüştür. Sultan, Karamanoğlu Mehmed Bey'in affedilmesini sağlamıştır. 1415 yılında Osmanlılar Akşehir ve Seydişehir'in kontrolünü ele geçirmişlerdir.

²⁷ Yağmur Say, *a.g.e.*, 2010, s. 68.

²⁸ Mehmet Demirtaş, *Anadolu ve Balkanlarda Sücaaddin Velî'nin Yeri ve Önemi*, Türk Dünyası Vakfı, Eskişehir 2013.

²⁹ Nejat Birdoğan, *Anadolu ve Balkanlar'da Alevi Yerleşmesi Ocaklar-Dedeler-Soyağaçlar*, Mozaik Yayınları, İstanbul 1995.

2.8. Etnik Kimlik

İslami dönemin başlangıcında Kalenderilik, Seyitgazi ve çevresinde yaygın bir inanç olarak ortaya çıkmıştır. Bu inanç sisteminin yaratıcısı bilinmemekle beraber, 12. yüzyılda onu yayan ve böylece yaygınlaşmasını sağlayan kişinin Şeyh Cemaleddin Savi olduğuna inanılmaktadır. Hamdun-i Kassar, Ebu Said Ebu Hayr ve Ebu Hafs el-Haddas kalenderiliğin İran, Hindistan, Irak, Suriye ve Orta Asya dahil olmak üzere farklı ülkelerde yayılmasına önemli ölçüde katkıda bulunan Melamiligi teşvik etmelerinden dolayı itibar görmüşlerdir.³⁰

Alevi-Bektaşî ocak yapısı ilişkisi açısından önemli olan Şücâ'eddin Velî-Otman Baba bağlantısının yanı sıra Şücâ'eddin Velî Ocağı, ocak Piramit örgütlenmesi açısından da önemli bir özelliğe sahiptir. Şöyle ki, Kırıkkale ve Hasandede merkezli Karpuzu Büyük Hasan Dede Ocağı, Şücâ'eddin Velî Ocağı'na bağlıdır. Karpuzu Büyük Hasan Dede Ocağı, Anadolu Alevi-Bektaşî ocakları arasında önemli bir yere sahiptir ve Orta Anadolu'daki en önemli inanç-dede ocaklarından biri olarak kabul edilmektedir. Karpuzu Büyük Hasan Dede Ocağı Ankara, Çubuk, Çankırı ve Şabanözü bölgelerindeki inanç-dede ocaklarına bağlıdır. Merkezi Ankara, Çubuk, Kargın ve Sele köylerinde bulunan Şah Kalender Velî Ocağı, Hasan Dede Ocağı'na bağlıdır. Çankırı, Şabanözü ve Mart köyü merkezli Seyyid Hacı Ali Turabî Dede Ocağı ile Çubuk ve Susuz (Yeniköy) köyü merkezli Cibâlî Sultân Ocağı, Şah Kalender Velî Ocağı'na bağlıdır. Çankırı'nın Eldivan ve Seydî köylerinde türbeleri bulunan Seyyid Hacı Muradî Dede Ocağı ile Çankırı'nın Orta ve Doğanlar köylerinde türbeleri bulunan Seyyid Hacı Muradî Dede Ocakları da Seyyid Hacı Ali Turabî Dede Ocağı'na bağlıdır.³¹

2.9. Arslanbeyli Mahallesi'nin Kültürel Yapısı

Anadolu tarihçilerine göre Anadolu'ya Türk göçü 11. yüzyılda başlamıştır. Horasan erenleri 13. yüzyılda Anadolu'ya gelmişlerdir. Tarihsel olarak Sultanönü olarak anılan Eskişehir ve çevresi (eski adıyla Dorylaion) Anadolu'da geleneksel ve tarihsel Aleviliğin önemli merkezleri olmuştur. Türkmen göçlerinin göstergelerinden biri de üç ildeki Türkmen dağlarının varlığıdır. Aşağı Ilıca köylüleri, Türkmen Dağları'na (Türkmen Baba Tepesi: 1829m) adını veren evliyadan "Türkmen Baba" olarak söz etmektedir. Alevilik Anadolu'ya özgü bir inançtır.³²

³⁰ Mehmet Ersal, *a.g.e.*, 2013, s. 208.

³¹ Mehmet Demirtaş, *Seyit Sultan Şecaaddin Veli Kimliği, Efsanesi, Rukiye Bacı Olayı, Yöre Aşıkları-Genç Abdal-İlhamî Dede, Adet ve Törelere, Mimari Yapısı*, Elite Yayınevi, İstanbul 2003.

³² Coşkun Kökel, "Eskişehir Yöresi Alevi-Bektaşî Kültürünün Temel Dinamikleri", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Cilt 4, Sayı 37, 2006, s. 135-172.

Anadolu, antik çağlardan bu yana bir medeniyetler silsilesi olmuştur. İnsanlığın ilk uygarlıklarının kurulduğu bu topraklar, son derece zengin bir kültürel, tarihsel ve sanatsal mirasa sahiptir. Anadolu'nun tarihi, Anadolu halkının tarihini oluşturmaktadır ve Anadolu halkı ile Anadolu tarihi birbirinden ayrılamaz.

Eskişehir, Bizans ve Anadolu Selçuklu devletleri arasında yer alması nedeniyle siyasi ve askeri açıdan stratejik bir konuma sahiptir.³³ Eskişehir-Kütahya ve Afyonkarahisar bölgesi, 13. yüzyıldan itibaren Moğol ordularının etkisiyle Oğuz Türkleri, Bozok-Yıldızhan kolu ve Beğdili boyu/24 boy gibi çeşitli Türkmen boyları tarafından iskân edilmiştir.³⁴ Bu durum Eskişehir'in önemli bir tarihi ve kültürel öneme sahip bir Sınır Sahası/Uç Beyliği olması sonucunu doğurmuştur. Batı Anadolu'da karizmatik ve tarihi şahsiyetler olan Türkmen dede ve babalar, tüm Anadolu'da olduğu gibi Türk iskân sürecinde de önemli bir rol oynamıştır.³⁵

Halaçoğlu'nun³⁶ ifadesiyle Türkmenler aslında Oğuz Türkleridir. Anadolu'nun bir mozaik olarak düşünülmemeyeceğini, daha ziyade bir Türkmen yatağı olarak görülebileceğini belirtmiştir. Birdoğan³⁷ ise Eskişehir'in köylerinde yaşayan Alevi Türklerin Beğdili oymağının torunları olduğunu belirtmiştir. Bu bölgedeki Aleviler kendi topluluklarını ifade etmek için "Bizim Aşiret" terimini kullanmaktadırlar. Sümer'in³⁸ ifadelerine göre, Türk, Türkmen, Manav, Yörük, Çepni, Tahtacı (Ağaçeri), Alevi ve Kızılbaş olarak bilinen grupların boy (köken) ayrımı bulunmamaktadır. Bu grupların hepsi Oğuz kökünden gelmektedir ve Oğuz halkının torunlarıdır.

Karakeçililer (keçi rengi: kara), Horosan Türkmen grubunun üyesidir ve Beydili Türkmenleri içinde Karakeçili'nin bir alt grubu bulunmaktadır. Atçeken, Ulu, Bayad (Bozok), Döğër (Bozok), Yüreğir (Üçok), İğdir (Üçok), Yıva (Üçok) ve Büğdüz (Üçok) gibi çeşitli göçebe aşiretler Eskişehir'e (Sultan Önü) yerleşmişlerdir.³⁹

³³ Coşkun Kökel, *a.g.e.*, 2006, s. 142.

³⁴ Yağmur Say, *a.g.e.*, 2010, s. 42.

³⁵ Mehmet Fuat Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1976, s. 171-184.

³⁶ Yusuf Halaçoğlu, *Türkiye'nin Derin Kökleri, Osmanlı Kimliği ve Aşiretler*, Babıali Kültür Yayıncılığı, İstanbul 2010.

³⁷ Nejat Birdoğan, *a.g.e.*, 1995, s. 35.

³⁸ Faruk Sümer, *Safevi Devleti'nin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü*, Ankara 1999.

³⁹ Yusuf Ziya Yörükkan, *Tahtacılar, DİFM*, 1931, s. 78.

Derleme

Eskişehir yöresi, hem tarihsel olarak hem de günümüzde Alevi Dede ocaklarının yoğun olarak bulunduğu bir coğrafyadır.⁴⁰ Bu, Türk inanç kültürü için değerli bir varlıktır.⁴¹

Seyyid Battal Gazi, 7. ve 8. yüzyıllarda yaşamış ünlü bir Müslüman Arap mücahididir (halk kahramanıdır). Seyyid Gazi Zaviyesi, mevcut Kalenderi zaviyeleri arasında en önde bir yere sahiptir. Hacı Bektaş Veli'nin 13. yüzyılda Seyyid Battal Gazi'yi ziyaret etmesi ve Türkmen kökenli Alevi-Bektaşî grupları üzerindeki manevi etkisi önem arz etmektedir. Eskişehir ili sınırları içinde kalan Alevi-Bektaşî köyleri genellikle Seyyid Battal Gazi Külliyesi'nin yakın çevresinde kurulmuştur.⁴² Seyyid Battal Gazi'nin türbesi 1464 yılında yeniden inşa edilmiş ve 1511 yılında onarım geçirmiştir.⁴³

Kalenderi Şeyhi ya da Türkmen dervişi olarak da söz edilen Şücâ'eddin Veli Ocağı, Batı Anadolu Aleviliğinde, özellikle Eskişehir, Kütahya, Bilecik ve Afyon yörelerinde bir inanç-kültür merkezi olarak önemli bir etkiye sahiptir.⁴⁴ Eskişehir, Sivrihisar ve Seyitgazi bölgeleri Kalenderiliğin (Işık) önemli merkezleri olarak kabul edilmektedir.⁴⁵ Ocak⁴⁶ tarafından yapılan araştırmaya göre, Üryan Şücailerin Kalenderi dervişleridir.

Şücâ'eddin-i Velî'nin Balkan Aleviliği üzerindeki etkisi, Güney Bulgaristan'daki Haskova'nın (Hasköy/Tekkeköy) Kalenderi şeyhi Otman Baba (1378-1478/mücerret) (Pazartesili Babai) ile olan ailevi bağlarına bağlanmaktadır. Otman Baba'nın türbesi yedi köşeye sahiptir.

Sultan Şücâ'eddin'in hayatına dair ayrıntılar, vefatından sonra kaleme alınan velayetnamesinde mevcuttur. Velayetnameye göre Şücâ'eddin Veli, "kaşî, kirpiği yoluk" kişi olarak nitelendirilmiştir. Yılmaz⁴⁷, Otman Baba Velayetnamesi'nin Şücâ'eddin-i Velî hakkında önemli bir bilgi kaynağı olduğunu belirtmektedir. Kökel'e⁴⁸ göre, Şücâ'eddin Veli 15. yüzyılda, özellikle Çelebi

⁴⁰ Coşkun Kökel, *a.g.e.*, 2006, s. 147.

⁴¹ Mehmet Ersal, *a.g.e.*, 2013, s. 208.

⁴² Coşkun Kökel, *a.g.e.*, 2006, s. 139.

⁴³ Mehmet Demirtaş, *a.g.e.*, 2003, s. 56.

⁴⁴ Hacı Yılmaz, "Sultan Şücaaddin Veli Zaviyesi ve Vakfına Ait Yeni Belgelere Bir Bakış", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli-Araştırma Dergisi*, Sayı 37, 2006, s. 7-48.

⁴⁵ Mehmet Ersal, *a.g.e.*, 2013, s. 210.

⁴⁶ Ahmet Yaşar Ocak, "Fuad Köprülü, Sosyal Tarih Perspektifi ve Günümüz Türkiye'sinde Din ve Tasavvuf Tarihi Araştırmalarında "Tarihin Saptırılması" Problemi", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Cilt 3, 1997, s. 221-230.

⁴⁷ Hacı Yılmaz, *a.g.e.*, 2006, s. 11.

⁴⁸ Coşkun Kökel, *a.g.e.*, 2006, s. 142.

Mehmet ve İkinci Murat dönemlerinde yaşamış önemli bir tarihi şahsiyettir. Başta Otman Baba olmak üzere dönemin pek çok Türkmen büyüğü ile diyalog kurmuştur.

Köy yaklaşık 700 yıllık bir geçmişe sahiptir. Kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, efsaneye göre Kenan Elinden (Mısır) bir aile köye kök salmış ve M.S. 1272 yılında Seyyid Sultan Şücâ'eaddin Veli ve üç yüz abdalının gelişiyile köy bir inanç kültür merkezi olarak gelişmeye başlamıştır. Şücâüddin Veli, döneminde kalıcı bir etki bırakan oldukça etkili bir Türkmen dedesidir.⁴⁹

Yavuz Sultan Selim döneminde (II. Mahmut dönemi 1826-1834) 1515 yılında Mürvet Ali Paşa tarafından yaptırıldığı tahmin edilen türbe ve külliye, bir asır boyunca lise seviyesinde hizmet verdikten sonra 1928 yılında harf devrimiyle beraber kapatılmıştır. Aynı yıl köyde yeni bir okul binası inşa edilmiştir. Köydeki okul başlangıçta üçüncü sınıfa kadar öğrencilere eğitim verirken daha sonra müfredatını beşinci sınıfa kadar genişletmiştir. Çevre bölgelerden öğrenciler ders görmek için köye gidip gelmekteydiler. Ancak 1990'larda taşınmalı sistemle beraber köy okulu kapatılmıştır.

Caminin inşası 1828 yılında tamamlanmış, iki şerefeli minare ise 1901 yılında yaptırılmıştır. Cami külliye olduça sonra inşa edilmiştir.⁵⁰

Seyitgazi bölgesi ve çevresi, 22 Ocak 1919'dan 20 Mart 1920'ye kadar 423 gün süren Yunan işgali sırasında hasar görmüştür. Seyitgazi Bölgesi'nin işgali 17-20 Temmuz 1921 tarihinde gerçekleşmiş, ancak daha sonra 1 Eylül 1922'de düşman işgalinden kurtarılmıştır. Külliye, Kurtuluş Savaşı sırasında ağır hasar görmüştür. Ancak 1969 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 250.000 TL harcanarak restore edilmiştir. Daha sonra 1972-1974 yılları arasında bakımdan geçirilmiştir. Türbenin yanı sıra, aşevi ve cemevi için ayrılmış alanlar da külliye de bulunmaktadır. Haziran ayında her yıl şenlikler düzenlenmektedir.⁵¹

2.10. Arslanbeyli Mahallesiinde Alp-Eren Şeyh Seyyit Sultan Şücâ'eddin Veli

'Velayetname-i Sultan Şücâ'eddin' metnine göre, Şücâ'eddin-i Velî'nin 14. yüzyılın ikinci yarısında ve 15. yüzyılın ilk evresinde, Çelebi Mehmet ve II. Murad'ın egemenliği altında ikamet ettiği sonucuna varılmaktadır. Eserde Şeyh Şücâ'eddin-i Velî'den 'Piri fani' lakabıyla da bahsedilmektedir. Yukarıda bahsi geçen metinde Şeyh Şücâ'eddin-i Velî'den 'Piri fani' olarak bahsedilmektedir.

Amasya tarihinde, Şücâ'eddin-i Velî'nin dört oğlu olduğu bir ferman geçmektedir. Şücâ'eddin-i Velî, İran'ın Horasan eyaletinden yola çıkarak Amasya,

⁴⁹ Hacı Yılmaz, *a.g.e.*, 2006, s. 33.

⁵⁰ Mehmet Demirtaş, *a.g.e.*, 2013, s. 57.

⁵¹ Yağmur Say, *a.g.e.*, 2006, s.104

Derleme

Çorum, Kayseri, Nevşehir, Konya, Isparta ve Afyon gibi çeşitli şehirleri dolaşmıştır. Son olarak Şücâ'eddin (Aslanbeyli) mahallesine yerleşmiştir. Bazı kaynaklara göre adı Sultan Süca, Sultan Varlığı ve Şefküllü Bey olarak da geçmektedir. Şücâ'eddin-i Velî bir 'mürşid-i kamil' (İslam'da kâmil bir rehber, şeyh) idi. Bu sebeple birçok bilim insanı Şücâ'eddin-i Velî'yi Anadolu'nun en önde gelen üç velisi olarak kabul edilen Hacı Bayram Veli, Hacı Bektaşî Veli ve Hacı Şabani Veli'nin arasına dahil etmiş ve bu kişiler topluca 'Anadolu'nun 4 Velisi' olarak anılmaktadır.⁵²

Sultan II. Murad'ın bir tören sırasında ayağı kayar ancak düşmeden önce birisi onu yakalamıştır. Bunun üzerine Sultan, bu kişinin kim olduğunun araştırılmasını ve onuruna bir cami inşa edilmesini emretmiştir. Caminin inşası sırasında Şeyh, döşenen her kerpiç için üç dua etmiştir. Sultan II. Murad bir tören sırasında küçük bir olay yaşamış, ancak bilinmeyen bir kişi tarafından derhal yardım edilmiştir. Manevi eğitim verilmesi ve Allah'a yakınlaşmanın yöntemlerinin gösterilmesi gayesiyle mescide bitişik bir zaviye inşa edilmiştir. Şücâ'eddin-i Velî, yaşamı boyunca ziyaretçilere manevi eğitim vermiş ve onlara Allah'a ulaşmanın yollarını öğretmiştir. Vefatının ardından Şücâ'eddin-i Velî, mescit ve zaviyenin bitişğine defnedilmiştir. Osmanlı komutanlarından Timurtaş Paşa'nın oğlu Mürüvvet Ali Paşa tarafından ebedi istirahatgahının üzerine bir türbe yaptırılmıştır.⁵³

3. SONUÇ YERİNE

Bu çalışma, Eskişehir ilindeki Arslanbeyli Mahallesi'nin eski gelenek, görenek ve uygulamalarının yanı sıra Şücâ'eddin-i Velî hakkında bir araştırmayı içermektedir. Arslanbeyli Mahallesi'nin göçebe yaşam tarzı nedeniyle geçmişe ait yazılı kayıtlara ulaşmak oldukça zordur.

Bu çalışma, Eskişehir'in Arslanbeyli mahallesi'nin kültürü, gelenek ve görenekleri ve Şücâ'eddin-i Velî'nin mahalleye etkisi üzerine yapılan ilk araştırmalardan biridir. Halk kültürü üzerine yapılan her araştırmada olduğu gibi bu araştırmadaki sınırlılıklar yetersiz yazılı kaynak olması, sözlü olarak bilgi verecek kişilerin yetersizliği ve önceki nesillerden aktarılmayan bilgilerin olduğunun söylenmesidir.

Çalışmadan elde edilen bulgular ışığında aşağıdaki sonuçlar çıkarılmaktadır.

Eskişehir bölgesi tarihsel olarak ve günümüzde Türk inanç kültürü için önemli olan Alevi Dede ocaklarına ev sahipliği yapmaktadır. Seyitgazi ve

⁵² Yağmur Say, *a.g.e.*, 2006, s. 105.

⁵³ Hacı Yılmaz, *a.g.e.*, 2006, s. 45.

Arslanbeyli, Seyyid Sultan Şücâ'eddin-i Velî'nin gelişiminde önemli bir rol oynadığı 700 yıllık bir geçmişe sahiptir.

Türkiye'deki türbelerin tek tip tasarımı tarikatlarla bağlantıya işaret etmektedir. Bu durum, Şeyh Şücâ'eddin ve Üryan Baba Türbeleri gibi dört tarafını düz ve kalın şeritlerin çevrelediği Battal Gazi ve Mihaloğlu Türbeleri'nde açıkça görülmektedir. Ayrıca, Battal Gazi Türbesi'nin sınırları içinde uzun bir sandukanın keşfedilmesi, diğer çeşitli türbelerde gözlemlenen sanduka yapılarıyla çarpıcı bir benzerlik taşımaktadır. Bu gözlem, Seyitgazi Külliyesi'nin komşu bölgelerde yaygın olan inançlar ve mimari tasarımlar üzerindeki derin etkisinin kanıtı niteliğindedir.

Kalenderilik, Seyitgazi'de İslami dönemde ortaya çıkmıştır. Kalenderilik inanç sistemi Seyitgazi çevresinde önemli bir kabul görmektedir. Cemaleddin Savi olarak da bilinen XII. yüzyılın sonlarına doğru bir kült statüsü verilmesine rağmen, yaratıcısı bilinmemektedir. Alevi-Bektaşî ocak yapısı ile Şücâ'eddin Velî-Otman Baba arasındaki ilişki büyük önem taşımaktadır. Şücâ'eddin Velî'nin ocağı, ocağın piramidal yapısı dikkate alındığında başka önemli bir rol oynamaktadır.

KAYNAKÇA

ALTUN, Işıl, *Kandıra Türkmenlerinde Doğum, Evlenme ve Ölüm*, Yayıncı Yayınları, Kocaeli 2004, s.21.

BİRDOĞAN, Nejat, *Anadolu ve Balkanlar'da Alevi Yerleşmesi Ocaklar-Dedeler-Soyağaçlar*. Mozaik Yayınları, İstanbul 1995.

DEMİRTAŞ, Mehmet, *Anadolu ve Balkanlarda Sücaaddin Veli'nin Yeri ve Önemi*. Türk Dünyası Vakfı, Eskişehir 2013.

DEMİRTAŞ, Mehmet, *Deyiş, Semah ve Türkülerle Şüceattin Köyü*. Saygı Yayınları, İstanbul 1996.

DEMİRTAŞ, Mehmet, *Seyit Sultan Şecaaddin Veli Kimliği, Efsanesi, Rukiye Bacı Olayı, Yöre Aşıkları-Genç Abdal-İlhami Dede, Adet ve Töreleri, Mimari Yapısı*. Elite Yayınevi, İstanbul 2003.

DEMİRTAŞ, Mehmet, *Seyyid Şücaaddin Veli Ocağı*. Kalender Yayınevi, İstanbul 2018.

Ekimci, Betül, Seyit Battal Gazi Tekkesi'nin Tarihsel Sürekliliği ve Koruma Sorunları Historical Continuity Of Seyyid Battal Gazi Tekke And Its Conservation Problems, *Uluslararası Katılımlı 6. Tarihi Yapıların Korunması ve Güçlendirilmesi Sempozyumu*, 2017 Trabzon.

ERDEM, Muharrem, *Alevi-Bektaşî Menâkıbnamelerine Göre Alevilik*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara 2018.

Derleme

ERSAL, Mehmet, Şücaeddin Veli Ocağı: Balkan Aleviliğindeki Yeri, Rolü ve Önemi, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, sayı 63, 2013, s. 207-230.

ERŞAN, Mesut, Eskişehir Halk Evi Dergisi'nde Yerel Yazarların Gözüyle Cumhuriyetin 10.Yılı Değerlendirmeleri, *Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Yakın Tarih Dergisi*, cilt 1, sayı 1, 2017, s. 1-13.

HALAÇOĞLU, Yusuf, *Türkiye'nin Derin Kökleri, Osmanlı Kimliği ve Aşiretler*. Babiali Kültür Yayıncılığı, İstanbul 2010.

KÖKEL, Coşkun, "Eskişehir Yöresi Alevi-Bektaşî Kültürünün Temel Dinamikleri", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, cilt 4, sayı 37, 2006, s. 135-172.

KÖKSAL, Mehmet Fatih, Şeyh Şücaeddîn Velâyet-Nâmesi'nin Son Neşri Üzerine. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, sayı 84, 2017, s. 9-45.

KÖPRÜLÜ, Mehmet Fuat, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1976, s. 171-184.

OCAK, Ahmet Yaşar, "Fuad Köprülü, Sosyal Tarih Perspektifi ve Günümüz Türkiye'sinde Din ve Tasavvuf Tarihi Araştırmalarında "Tarihin Saptırılması" Problemi", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, sayı 3, 1997, s. 221-230.

_____ *Osmanlı İmparatorluğu'nda Marjinal Süfilik: Kalenderîler (XIV-XVII. Yüzyıllar)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1992, s. 97-98.

SAY, Yağmur, "Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında Önemli Bir Kült Kimlik: Şücaeddin Veli (Sultan Varlığı)", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Sayı. 37, Ankara 2006, s. 49-50.

SAY, Yağmur, *Kalenderi, Alevi ve Bektaşî Kültünde Önemli Bir Alp-Eren Gazi Şucâ'eddîn Velî (Sultan Varlığı) ve Velâyetnamesi*. T.C. Eskişehir Valiliği Yayınları, Ankara 2010.

SİVRİ, Medine, *Alevilik-Bektaşîlik İnancı ve Seyyid Sultan Sücaadin Veli Ocağı Üzerine Genel Değerlendirmeler ve Ocak Dedesi Mehmet Demirtaş ile Ocak ve Alevilik-Bektaşîlik İnanç Pratikleri Üzerine Söyleşi. Anadolu ve Balkanlarda Sücaaddin Veli'nin Yeri ve Önemi*. Gülen Ofset Matbaacılık, Eskişehir 2013, s. 33-64.

SÜMER, Faruk, *Safevi Devleti'nin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü*, Ankara 1999.

TAŞĞIN, Ahmet, "Mürşit ve Pir Ocağı İlişkisi: Şücaeddin Veli Ocağının Yeni Mürşit Ocağı Olarak Ortaya Çıkışı", *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, cilt 16, sayı 31, 2018, s. 81-116.

ÜÇER, Cenksu, “Alevî Nitelemeli Gelenek ya da Ocak ve Gruplar Hakkında Yapılacak Çalışmalarda Ocak Sisteminin Dikkate Alınmasının Önemi”, *e-Makalat Mezhep Araştırmaları Dergisi*, cilt 12, sayı 2, 2019, s. 353-402.

Vilâyetnâme-i (Menâkıb-ı) Şeyh Şücâeddin, Kastamonu İl Halk Ktp., HK 1591/8, tür.yer. s. 119.

YILDIZ, Ayşe, “Şücaaddin Baba Velâyetnamesi”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, sayı 37, 2006, s. 49-98.

YILMAZ, Hacı, “Sultan Şücaaddin Veli Zaviyesi ve Vakfına Ait Yeni Belgelere Bir Bakış”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli-Araştırma Dergisi*, sayı 37, 2006, s. 7-48.

YÖRE, Seyit, “Alevi-Bektaşî Kültürünün Müziksel Kodları”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 60, 2011, s. 219-244.

YÖRÜKAN, Yusuf Ziya, *Tahtacılar*, DİFM, 1931, s. 78.